

заняттях із сольного та ансамблевого академічного співу вирішує одразу два завдання:

- розвиток академічної вокальної техніки (кантилена, рівність регістрів, динамічний діапазон та технічна виразність);
- глибоке занурення у національну вокальну спадщину та усвідомлення її тяглості та еволюції.

Навчаючись на національному пісенному матеріалі, у своїй майбутній професійній діяльності здобувачі передаватимуть свій досвід виконання фольклору власним учням, транслюючи таким чином свою повагу і любов до української культури. Отже, у процесі вокальної підготовки вони не лише оволодівають методикою навчання співу, але й набувають компетентності у площині формування дитячого репертуару на основі українських народних пісень в класичній та сучасній обробці. Наголошуємо на необхідності використання такого матеріалу у роботі з дітьми усіх вікових груп – від дошкільного до старшого шкільного віку. Таким чином можна досягти безперервності процесу національно-патріотичного виховання, в якому педагог постає свідомим носієм та популяризатором української ідентичності.

Викладач класу вокалу повинен володіти принципами методики навчання як академічного, так і народного співу, адже вони потребують різної манери звуковидобування та виконання [5]. Народна манера співу передбачає використання специфічних вокальних прийомів, поміж яких виділяємо форсований звук, спів на відкритому горлі, складну мелізматику. Опанування такою манерою потребує використання спеціальних фонопедичних вправ. Найбільш дієвими з них є:

- вправи на «білий» звук і високу вокальну позицію;
- вправи на форсування звуку;
- вправи на глісандо та мелізматику;
- вправи для ансамблевого співу («підголосок-луна», «кварта-квінта» тощо).

При роботі над народною піснею важливо враховувати діалектологічний аспект, а саме особливості місцевих говірок, адже вони впливають на вокальну артикуляцію. І тому при роботі над народною піснею обов'язково використовується музично-краєзнавчий аспект. Таким чином, у процесі вокально-виконавської роботи формується усвідомлення ціннісного потенціалу народної пісні в регіональному та національному контекстах.

У результаті стислих міркувань над вокально-методичними аспектами при роботі над народною піснею в класі вокалу можна зробити висновок про її потужну виховну роль. Формування національно свідомої особистості відбувається на різних етапах вивчення фольклорного матеріалу. Включення у навчально-педагогічний репертуар народних пісень в обробці українських композиторів забезпечує формування у здобувачів глибинного усвідомлення

цінності народної спадщини. Різна технічна складність творів дозволяє забезпечити високий професійний рівень майбутнього вчителя із застосуванням дидактичних принципів доступності і послідовності.

Для ефективного використання народно-пісенного фольклору в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва перспективним вбачаємо створення цифрової вокально-методичної бази українських народних пісень, що полегшить роботу з добору педагогічного репертуару.

Список використаних джерел:

1. Голубицька Н.О. Етнопедагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва як система і цілісність. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського: Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. Вип. 2 (61). С. 76-81.
2. Іваницький А.І. Українська народна музична творчість : посібник для вищих та середніх учбових закладів. Київ : Музична Україна, 1990. 336 с.
3. Іваницький А.І. Український музичний фольклор : підручник для вищих учбових закладів. Вінниця : Нова книга, 2004. 320 с.
4. Kovalchuk V., Aheikina-Starchenko T., Chorna N., Iskra S. Formation of national self-consciousness of future musical art teachers in the process of their professional training. SHS Web of Conferences. 2021. Vol. 104. 03012. URL: DOI:<https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403012> (дата звернення: 12.11.2025).
5. Кузмічова В.А. Конспект лекцій до практичних занять з курсу «Методика викладання дисциплін кваліфікації (вокал)» для магістрів денної та заочної форми навчання вищих педагогічних навчальних закладів). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 35 с.
6. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 247 с.
7. Остапчук Л.О., Сідорова І.С., Лановенко-Мельник Н.В. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35. Т4. С. 32-38. <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstreams/9f831448-5168-49c8-8a6d-946d57b6ca8a/download>
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2001. 272 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.45>

Ковальова. І.Б.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Білозерська Г.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний

Університет імені Михайла Коцюбинського

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ

Анотація. Музично-естетичне виховання є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку особистості дитини, що формує її духовні цінності, емоційний

світ, художній смак і національну самосвідомість. У статті розглянуто зміст, мету та основні напрями музично-естетичного виховання молодших школярів засобами українського пісенного фольклору. Проаналізовано методичні підходи до організації навчально-виховного процесу, що базується на національних традиціях, з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: *музично-естетичне виховання, український пісенний фольклор, молодші школярі.*

Abstract. *Musical and aesthetic education is one of the most important components of a child's harmonious development, shaping their spiritual values, emotional world, artistic taste, and national identity. The article examines the content, purpose, and main directions of musical and aesthetic education for primary school children through Ukrainian folk song folklore. Methodological approaches to organizing the educational process based on national traditions, considering the age and psychological characteristics of primary school children, are analyzed.*

Keywords: *musical and aesthetic education, Ukrainian folk songs, primary school children.*

Музично-естетичне виховання виступає основою формування духовно багатой, морально зрілої та культурно освіченої особистості. Через музику дитина вчиться відчувати гармонію, розуміти красу, виражати власні емоції та усвідомлювати себе частиною національної спільноти. Вивчення української народної пісні є одним з ключових компонентів у підготовці фахівців, здатних прищепити любов до рідної культури учням початкових класів [1, 44]. В умовах оновлення української школи особливого значення набуває звернення до національних джерел виховання – зокрема, до українського пісенного фольклору як потужного засобу розвитку особистості молодших школярів.

Теоретико-методичні основи музично-естетичного виховання молодших школярів засобами українського пісенного фольклору розробляли такі видатні українські науковці, як Л. М. Масол, Г. М. Павленко, О. Я. Тараненко, Л. О. Хлібіна, О. В. Лобова, Н. В. Гавриш тощо. Їхні дослідження охоплюють широке коло питань: від концепції художньо-естетичного виховання в початковій школі та методів роботи з музичним фольклором до психолого-педагогічних аспектів засвоєння дітьми національної музичної культури. Науковці зосереджували увагу на формуванні національної самосвідомості, розвитку творчих здібностей та емоційного світу школярів через інтеграцію фольклору в освітній процес з урахуванням вікових особливостей дітей.

Українська народна пісня є унікальним феноменом духовної культури, що відображає історичну пам'ять, побут, звичаї, мораль і світогляд нашого народу. Вона виховує любов до рідної землі, до праці, родини, пробуджує емоційну чутливість і патріотичні почуття [2]. Для дітей молодшого шкільного віку фольклор виступає природним засобом емоційного спілкування, що поєднує музику, слово, рух, образ і гру. Саме через пісню школяр пізнає світ не лише розумом, а й серцем [8].

Використання українського пісенного фольклору у навчально-виховному процесі має велике значення для розвитку музичних здібностей дітей: формування слуху, ритму, пам'яті, відчуття мелодії. Виконання народних пісень сприяє розвитку голосу, правильної дикції, координації рухів, уміння співати у колективі. Крім того, фольклорні твори розвивають у дітей почуття співпереживання, доброти, поваги до старших і любові до рідної природи [3].

Ефективне використання фольклору потребує цілісного підходу, що поєднує різні види діяльності:

- Сприймання (аудіювання): Прослуховування аутентичних записів у виконанні народних співаків (наприклад, календарно-обрядових пісень "Коляда", "Щедрик") та їхня бесіда про зміст, характер і емоційне забарвлення.

- Виконавська діяльність: Спів народних пісень, що відповідають віковим особливостям дітей (жартівливі, про природу, тварини). Важливо звертати увагу на якість звукоутворення, дикцію та емоційну передачу.

- Інсценізація та рухова активність: Виконання народних ігор, танців, створення найпростіших театралізацій на основі пісень ("Коза-дереза", "Розійшлась та билина"). Це сприяє моторному та емоційному розвитку.

- Інтеграція з іншими мистецтвами: Малювання вражень від пісні, ліплення персонажів, знайомство з народними костюмами та декоративним мистецтвом, що розширює контекст сприйняття [6].

Сучасна школа має на меті не лише передати учням певний обсяг знань, а й виховати духовно багату, творчу особистість. У цьому контексті українська народна пісня стає потужним виховним засобом, що сприяє інтеграції естетичних, патріотичних та моральних компонентів освіти. Вчитель музичного мистецтва повинен не просто навчати співу, а створювати умови для емоційного проживання змісту пісень, розуміння їхньої художньої та моральної цінності [3].

Доцільним є поєднання традиційних форм роботи (колективний спів, інсценізація народних пісень, фольклорні свята, обрядові дійства) із сучасними методами – використанням мультимедійних технологій, аудіо – та відеозаписів, інтерактивних завдань. Такий підхід підвищує інтерес дітей до української культури, розвиває їхню пізнавальну активність і творчу ініціативу [9].

Особливу роль у музично-естетичному вихованні відіграє сім'я та шкільне середовище. Коли народна пісня звучить і вдома, і в школі, вона стає невід'ємною частиною духовного життя дитини, формує її як носія культурних традицій свого народу. Саме спільна участь дітей, батьків і педагогів у фольклорних заходах створює атмосферу єдності поколінь, взаємоповаги та національної гідності [7].

Отже, український пісенний фольклор є ефективним засобом музично-естетичного виховання молодших школярів. Його систематичне використання у навчальному процесі сприяє гармонійному розвитку особистості, вихованню любові до мистецтва, формуванню національної самосвідомості та духовного збагачення підрастаючого покоління. Збереження і передання дітям народнопісенних традицій – це шлях до відродження духовних цінностей українського суспільства та його культурної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. П., Омельченко А. І., Сідорова І. С. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів мистецтва засобами української народної пісні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти* : [зб. наук. праць]. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Випуск 33. С. 44–51. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/15811>.
2. Добровольська Р. О., Швець І. Б., Білозерська Г. О. Сучасні інновації в мистецькій освіті: музикотерапевтичні, театральні-педагогічні та хорові технології : монографія. Вінниця, 2025. 125 с.
URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/16260>.
3. Зузяк Т. П., Білозерська Г. О., Кравцова Н. Є., Сізова Н. С. Технології інтегрованого поліхудожнього навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2022. № 87. С. 30–33. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/87/6.pdf>.
4. Садовенко С. С. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
5. Чернишова А. Використання українського дитячого музичного фольклору як ефективна умова естетичного виховання молодших школярів. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 2 (7). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-721-729](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-721-729).
6. Kushnir K., Bilozerska H., Sidorova I., Kravtsova N., Kostenko L. Integrated professional with training of the music teacher by means of innovative artistic and pedagogical technologies. *Laplace em Revista (International)*, 2021. 543–551 pp. URL : <https://doi.org/10.24115/S2446-6220202171855p.543-551>
7. Muzyka O., Lopatiuk Y., Belinska T., Belozerskaya A., Shvets I. Art education in the context of the modern educational process. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. Vol. 8(11D). 63-68 pp. URL : <http://surl.li/rbtmj>
8. Onofriychuk L., Pryadko O., Shvets I., Bilozerska A. Develop of students'creative skills in the process of a vocal-speaking work in the context of musical theater. *Moderní věda*. URL : https://www.nemoros.cz/files/ugd/b7f2f7_a644c472f91845a1823fc5efeeb53159.pdf#page=43
9. Sizova N., Belinska T., Bilozerska H., Vasylevska-Skupa L., Zuziak T. An Integration Model of Professional Training of a Music Art Teacher by Means of Innovative Technologies. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. 2024. V. 3. 903-934 pp. URL : <https://hrcak.srce.hr/clanak/466069>